

Religio-Cultural Capacities of the West Asia Region in the New World Order Based on Islamic Revolution's Supreme Leader's Thought

Abd al-Reza Bahrani ¹

Ph.D. student, Contemporary Muslim Thought, Higher Education Complex of Language, Literature and Culturology

Received: 2022/05/20 | Accepted: 2022/08/20

Abstract

Before the world wars, the world was governed by a multi-polar order, and there was a balance of power between then great powers: the Ottoman and Austrian empires, England, Russia, and Germany. However, World War I led to the collapse of the Ottoman and Austrian empires and a new order ruled the international system. After World War II, this newly-established order also underwent a change, and the two superpowers of the East and the West both mastered the world undisputedly based on the foundations of Western thought, namely, Marxism and Liberalism. The conflict between these two powers ended with the fall of the Berlin Wall and the US became the only undisputed master of the world. But for years, Ayatollah Khamenei, as a religious leader, a renowned scholar, and a great strategist, has announced the beginning of transformation in the current world order, a new order in which America will not be the world's only superpower anymore. In this new world order, the world will witness the transfer of power from the West to the East, and Islamic Iran must strengthen and establish its position in this new world order by becoming powerful and using its capacities in a timely manner. Asia and our region have various capacities, including strategic location, natural resources, political capacities, social potentialities, and religio-cultural capacities, to improve their position in this new order. In this study, an attempt has been made to study the cultural and religious capacities of the West Asian region in the world order based on the thoughts of the Supreme Leader of the Revolution (may God bless him and grant him peace).

Keywords: new order; culture; religio-cultural capacities; Ayatollah Khamenei.

---

1. E-mail: abd.bahrani@gmail.com

رفیت‌های فرهنگی دینی منطقه در نظم نوین جهانی بر اساس اندیشه مقام معظم رهبری (زید عزه)

عبدالرضا بحرانی^۱

دانشجوی دکتری اندیشه معاصر مسلمین (انگلیسی)، مجتمع زبان، ادبیات و فرهنگ شناسی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۲/۳۰ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۲۹

چکیده

پیش از جنگ‌های جهانی نظمی چند قطبی بر دنیا حاکم بود و امپراتوری‌های عثمانی و اتریش و کشورهای انگلستان، روسیه و آلمان در یک توازن قوا با هم به سر می‌بردند؛ اما جنگ جهانی اول به فروپاشی امپراتوری‌های عثمانی و اتریش انجامید و نظم جدیدی بر نظام بین الملل حاکم شد. پس از جنگ جهانی دوم این نظم نیز دستخوش تغییر شد و دو ابر قدرت شرق و غرب هر دو بر پایه مبانی فکر غربی یعنی مارکسیسم و لیبرالیسم آقای جهان شدند. تنازع و کشمکش میان این دو قدرت با فروپاشی دیوار برلین به پایان رسید و آمریکا آقای بلامنازع جهان شد. لیکن سال‌ها است آیت‌الله خامنه‌ای به عنوان رهبری دینی، دانشمندی سرشناس، و استراتژیستی زبردست خبر از آغاز تحول در نظم فعلی جهان داده است، نظم نوین که در آن آمریکا تنها ابر قدرت جهان نخواهد بود. جهان در این نظم نوین شاهد انتقال قدرت از غرب به شرق خواهد بود و ایران اسلامی نیز باید با قدرتمند شدن و استفاده بهینه و به‌هنگام از ظرفیت‌هایش جایگاه خود را در این نظم نوین جهانی تقویت بخشیده و تثبیت کند. آسیا و منطقه ما برای ارتقای جایگاهشان در این نظم

1. E-mail: abd.bahrani@gmail.com

نوین از ظرفیت‌های متنوعی اعم از موقعیت استراتژیک، منابع طبیعی، ظرفیت‌های سیاسی، ظرفیت‌های اجتماعی و ظرفیت‌های فرهنگی دینی برخوردارند. در این مقاله تلاش شده ظرفیت‌های فرهنگی دینی منطقه غرب آسیا در نظم جهانی بر اساس اندیشه رهبر معظم انقلاب (حفظه الله) مورد مطالعه قرار گیرد.

واژگان کلیدی

نظم نوین، فرهنگ، ظرفیت‌های فرهنگی - دینی، آیت‌الله خامنه‌ای.

مقدمه

برای دستیابی به موفقیت و تأمین سعادت شهروندان، هر جامعه‌ای باید آینده را به درستی ببیند و خوب بشناسد و ترسیم کند و در مرحله بعد باید برای خود جایگاهی درخور در آن آینده ترسیم کند و برای رسیدن به آن آینده روشن نقاط قوت و ضعف، چالش‌ها و فرصت‌ها و نیز ظرفیت‌های خود را به دقت شناسایی کرده و به خوبی از آن ظرفیت‌ها استفاده کند. ما نیز از این قاعده مستثنی نیستیم و بدون طی این مسیر نقشی در آینده دنیا نخواهیم داشت و باید پیرو قدرت‌هایی بشویم که با هوشمندی در نقشه راه خود به سمت موفقیت حرکت می‌کنند.

بیش از یک دهه است که آیت‌الله العظمی خامنه‌ای به عنوان رهبری دینی سیاسی و اندیشمندی سرشناس با نگاهی نافذ، جامع و کلان‌نگر خبر از تغییر هندسه جهان و نظمی نوین می‌دهند. ایشان از دهه هفتاد شمسی به صراحت این مسأله را در دیدارهای مختلفی که با اقشار گوناگونی داشتند با عنوان‌های «پیچ تاریخی، نظم نوین، و تغییر هندسه دنیا» بیان کرده‌اند. برای مثال در دیداری در سال ۱۳۷۰ با جمعی از فرماندهان سپاه می‌فرماید: «شما برادران عزیز، جوانان کارآمد و جبهه‌دیده و رنج‌کشیده و صاحب مسؤلیت، توجه داشته باشید که از آغاز پیروزی انقلاب و آغاز پیدایش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی حرکتی آغاز شده است، و این با تمام

شدن جنگ تمام نشد؛ با رحلت امام تمام نشد؛ با حوادث گوناگون تمام نمی‌شود؛ این حرکت ادامه دارد؛ ما هنوز در وسط راهیم. اگر خدای متعال اراده بفرماید، ما صحنه‌ها و مراحل گوناگون خواهیم دید. ما در آینده باید شاهد چیزهای بزرگ باشیم. تاریخ دارد عوض می‌شود. یکی از پیچهای مهم حرکت تاریخ، در زمان من و شما دارد طی می‌شود. پیچهای تاریخ، در طول سالهای متمادی طی می‌شود. گاهی عمر یک نسل یا دو نسل، در تاریخ یک لحظه است. ما در یکی از همان پیچهای عمده و در یکی از همان نقاط عظیم. امروز به دوران نبی اکرم ﷺ نگاه کنید؛ از دور، پیچ را می‌شود دید. از نزدیک در حین حرکت، هیچ کس ملتفت نیست که چه کاری دارد انجام می‌گیرد؛ مگر هوشمندان. از این جا شما می‌فهمید که بشریت در دوران صدر اسلام، مشغول چگونه حرکتی بود و چه کار می‌کرد. نه این که بخواهم دوران نورانی نبی اکرم را با دوره‌های دیگر مقایسه کنیم، اما آن چنان کاری را امروز داریم انجام می‌دهیم؛ یا بهتر بگوییم، امروز دنیا در حال آن چنان تحولی است که آن روز بود؛ آن روز هم کسی باور نمی‌کرد.» (خامنه‌ای: ۱۳۷۰/۰۶/۲۷) و البته در این سال‌ها به مناسبت‌های مختلف درباره این موضوع مطالبی را مطرح کرده‌اند و توضیحات تکمیلی ارائه داده‌اند. حال در این رابطه چند سؤال مهم وجود دارد که باید با دقت مورد بررسی قرار گرفته و پاسخ داده شود.

۱. هندسه آینده دنیا و نظم نوین جهانی چگونه خواهد شد؟
۲. ظرفیت‌های ما برای داشتن جایگاهی رفیع و تأثیرگذار در نظم نوین جهانی کدام هستند؟

نگارنده در این مقاله تلاش خواهد کرد به این دو سؤال اساسی پاسخ دهد. البته توجه به دو نکته ذیل در پاسخ به سؤالات فوق لازم است.

اول این که در این مقاله ما به دنبال پاسخ سؤالات فوق از نگاه رهبر معظم انقلاب به عنوان اندیشمند معاصر جهان اسلام خواهیم بود.

دوم این که گرچه منطقه ما ظرفیت‌های متعددی دارد و به بسیاری از آن‌ها در بیانات رهبر معظم انقلاب اشاره شده است، در این مقاله فقط ظرفیت‌های فرهنگی دینی منطقه در نظم نوین جهانی بر اساس اندیشه رهبر معظم انقلاب بررسی خواهد شد.

اگرچه پژوهش‌گران زیادی به مطالعه اندیشه‌ها، آثار و بیانات آیت‌الله خامنه‌ای می‌پردازند و در مورد نظر ایشان درباره تغییر هندسه جهان، نظم نوین جهانی و انتقال قدرت از غرب به شرق نیز مقالات متعددی نگاشته شده‌اند، اما جالب توجه است که علیرغم اهمیت بسیار بالای مسأله «ظرفیت‌های فرهنگی دینی منطقه در نظم نوین جهانی بر اساس اندیشه رهبر انقلاب»، در جستجویی که بنده در این رابطه داشتم در هیچ کتاب یا مقاله‌ای با این عنوان یا نگاه مواجه نشدم. بنابراین در این پژوهش بیانات و آثار آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب، به عنوان یکی از مؤثرترین اندیشمندان معاصر جهان اسلام در این رابطه مورد استفاده، مطالعه و بررسی قرار خواهد گرفت.

مفهوم‌شناسی فرهنگ

قبل از بررسی اندیشه، بیانات و آثار رهبر انقلاب اسلامی ایران لازم است برخی مفاهیم کلیدی در این پژوهش توصیف و تبیین شوند. فرهنگ یکی از واژه‌های پرکاربرد و از طرفی مورد منازعه در آثار علمی است و تعاریف بسیار زیاد و متنوعی از آن ارائه شده تا جایی که ادعا می‌شود بین ۲۵۰ تا ۴۰۰ تعریف برای این واژه ذکر شده است. (روح‌الامینی: ۱۳۸۲) در این جا به ارائه تعریف فرهنگ از منظر آیت‌الله خامنه‌ای اکتفا می‌شود.

در دیدگاه ایشان فرهنگ به معنای خاص عبارت است از «ذهنیات و اندیشه‌ها و ایمان‌ها و باورها و سنت‌ها و آداب و ذخیره‌های فکری و ذهنی یک ملت». (خامنه-

بنابراین، فرهنگ مفهومی بسیار عام و گسترده است که شامل جهان‌بینی، باورها، افکار، رفتار و آداب و سنن، شیوه زندگی و ذخیره‌های فکری و علمی یک ملت می‌شود.

نظم نوین جهانی

نظم جهانی به معنای منطق و نظمی است که بر جهان حاکم می‌شود و روابط بین اجزا و دولت‌ها و ملت‌ها را مشخص می‌کند. در ابتدا لازم است به این نکته اشاره شود که «نظم نوین جهانی» در دو مفهوم و معنا استفاده می‌شود. یکی مفهوم و استفاده‌ای عام و نسبتاً قدیمی است که در دهه‌های اخیر توسط اندیشمندان و سیاستمداران مطرح می‌شده و منظور از آن نظمی است که پس از جنگ دوم به وجود آمد و غربی‌ها به رهبری آمریکا آن را برای دنیا برنامه‌ریزی کردند و آن همان نظم دهه‌های گذشته است که آمریکا در آن خود را تنها ابرقدرت دنیا می‌دید و دیگران هم از او فرمانبری می‌کردند. از نتایج جنگ جهانی دوم این بود که اروپا جایگاه خود به عنوان قدرت اقتصادی را به ابرقدرت‌های جدید یعنی ایالات متحده و اتحاد جماهیر شوروی دادند. (دیوید کریستین: ۲۰۱۵) این نظم دو قطبی، جهان را به دو بلوک شرق و غرب تقسیم می‌کرد که البته مبانی ایدئولوژیک هر دو غربی بود. بلوک غربی مبتنی بر ایدئولوژی سرمایه‌داری و بلوک شرق مبتنی بر ایدئولوژی سوسیالیستی بود.

همزمان با بحران کویت و تشکیل ائتلاف نیروهای غربی به رهبری آمریکا و متعاقباً شکست صدام و دولت عراق، جورج بوش پدر رئیس‌جمهور وقت آمریکا در ۱۱ سپتامبر ۱۹۹۰ در سخنرانی مشهور خود در کنگره برای اولین بار اصطلاح "نظم نوین جهانی" را به کار برد و پس از آن به واژه‌ای پرتکرار در نشریات و نظریات تبدیل شد. بوش اظهار داشت: «ما امروز در یک لحظه منحصر به فرد و خارق‌العاده ایستاده‌ایم. بحران خلیج فارس، به همان اندازه که جدی است، فرصت

نادری را برای حرکت به سمت یک دوره تاریخی همکاری فراهم می کند. از میان این دوران پر دردرس، هدف پنجم ما یعنی نظم نوین جهانی می تواند ظهور کند: یک دوره جدید.... امروز آن دنیای جدید در حال متولد شدن است، دنیایی کاملاً متفاوت با دنیایی که ما می شناختیم.» او در ادامه با اطمینان کامل می گوید: «حوادث اخیر به طور قطع ثابت کرده است که هیچ جایگزینی برای رهبری آمریکا وجود ندارد.»^۱ او چند ماه بعد در ۲۹ ژانویه ۱۹۹۱ بیان داشت: «اکنون ما جهان را در مواجهه با تهدید برای نجابت و انسانیت رهبری می کنیم. آنچه اکنون در خطر است بیش از یک کشور کوچک است، یک ایده بزرگ، یک نظم نوین جهانی در خطر است.»^۲ در واقع او در این سخنرانی‌ها با افتخار خبر از تولد یک نظم نوینی می دهد که در آن آمریکا جهان را رهبری می کند و خود را آقای جهان می داند. وی این نظم نوین را منوط به رهبری و قدرت آمریکا و نیز ارزش‌های آمریکایی می داند. (نظرپور: ۱۳۸۰) در این نظم نوین همه باید مطیع آمریکا باشند. بوش به عنوان مبدع این اصطلاح ۴۲ بار این عبارت را در فاصله زمانی سپتامبر سال ۱۹۹۰ تا مارس ۱۹۹۱ در سخنرانی هایش استفاده کرد. (اشتریان: ۱۳۸۲) آیت الله خامنه‌ای هم در برخی از سخنرانی‌های خود از جمله در دیدار با دانش‌آموزان در سال ۱۴۰۱ نیز در این رابطه می گوید: «بوش پدر گفت که امروز تنها قدرت مسلط دنیا آمریکا است؛ بعد از قزییه‌ی حمله‌ی عراق به کویت و ورود آمریکایی‌ها و متلاشی کردن حمله‌ی عراقی‌ها، [بوش پدر] با غرور تمام - به این مضمون - گفت که امروز همه‌کاره‌ی دنیا آمریکا است.» البته این کار از قبل شروع شده بود ولی مخفی و به صورت سری پیگیری می شد و همانگونه که رهبر انقلاب اسلامی در سال ۱۳۸۰ بیان کردند، جورج بوش در ۱۹۹۰ این مسأله را علنی کرد. آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار با

1. <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-before-joint-session-the-congress-the-persian-gulf-crisis-and-the-federal-budget>

2. <https://bush41library.tamu.edu/archives/public-papers/2656>

کارگزاران نظام می گوید: «البته این مخصوص آن روز نبود؛ از ده‌ها سال پیش تصمیم گرفتند و اعلان کردند که اجازه نخواهند داد هیچ قدرت دیگری وارد آمریکای لاتین شود. آمریکای لاتین به عنوان یک منطقه‌ی اختصاصی دولت ایالات متحده آمریکا به حساب آمد. بعد بتدریج این به همه‌ی دنیا توسعه داده شد؛ منتها این را به عنوان یک هدف اعلام شده ذکر نمی کردند و بر زبان نمی آوردند. بعد از آن که احساس کردند در مقابلشان رقیب بزرگی مثل شوروی وجود ندارد، این هدف را تقریباً به صراحت اعلام کردند: دنیای تک قطبی؛ نظم نوین جهانی با یک قدرت واحد و مسلط بر همه‌ی عالم.» ایشان در خطبه‌های نماز جمعه در ۵ مهرماه ۱۳۷۰ با اشاره به ماهیت این نظم نوین می‌فرماید: این «نظم نوین جهانی» که استکبار بیان می‌کند، سخنی است که نیت‌های بسیار خائنه و خباثت‌آمیزی پشت سر آن است. (خامنه‌ای: ۱۳۷۰/۰۷/۵) این مفهوم اول نظم نوین جهانی است که کتاب‌ها و مقالات متعددی در جهان درباره‌اش نگارش شده است.

دومین مفهوم، مفهومی جدید و ویژه است که رهبر انقلاب اسلامی در سال‌های اخیر با سه عبارت مهم یعنی پیچ تاریخی، نظم نوین جهانی و تغییر هندسه دنیا به آن اشارات متعددی داشته‌اند و منظور از آن نظم آینده جهان است که زمینه‌های شکل‌گیری آن از سال‌ها پیش شروع شده است، نظمی که در آن آمریکا همه کاره دنیا نخواهد بود و قدرت از غرب به شرق انتقال خواهد یافت. در این پژوهش نظم نوین جهانی به همین معنای دوم مدنظر است.

جهان در آستانه نظمی نوین

جهان همواره دستخوش تحولات بوده است و در طول تاریخ قدرت‌ها و تمدن‌های متفاوتی در جهان ظهور کرده‌اند و پس از مدتی به افول گراییده‌اند. با فروپاشی امپراطوری عثمانی و تسلط نیروهای بریتانیایی، فرانسوی و ایتالیایی بر منطقه غرب آسیا در جنگ جهانی اول جهان شکل تازه و نظم نوینی یافت. (پل هلمریش:

۱۹۷۴) پس از جنگ جهانی دوم باز نظم جهان مورد تحول واقع شد و نظامی دو قطبی به رهبری اتحاد جماهیر شوروی و ایالات متحده آمریکا بر دنیا حاکم شد. در این نظام این دو ابرقدرت غرب و شرق بودند که خطوط کلی نظام بین الملل را تعریف می کردند. (اصغر جعفری ولدانی: ۱۳۷۳) کشمکش و نزاع میان این دو ابرقدرت جهان را به دو بلوک غرب و شرق تبدیل کرد و این نزاع تا اواخر دهه هشتاد ادامه یافت. همزمان با آغاز دهه نود یعنی سال ۱۹۹۰ ابرقدرت شرق فروپاشید. (مهدی نظرپور: ۱۳۸۰) این فروپاشی فرصتی بی نظیر برای ابرقدرت رقیب یعنی آمریکا به وجود آورد تا با گستردن سیطره خود بر جهان، تنها ابرقدرت نظامی جهان شده و نظامی تک قطبی را به وجود بیاورد. همان گونه که پیش از این اشاره شد، همزمان با جنگ کویت، رئیس جمهور وقت ایالات متحده یعنی جورج بوش پدر با صراحت از نظم نوین جهانی سخن راند. با مطالعه و بررسی تاریخ به خصوص تاریخ معاصر و تحولات آن درمی یابیم جامعه و تمدنی موفق خواهد بود که آینده را به خوبی ببیند و برای آن آماده شود. اگر جامعه یا تمدنی نتواند خود را برای جهان آینده آماده کند، قطعاً محکوم به ضعف و نهایتاً نابودی خواهد بود. از این رو همه کشورهای قدرتمند با بررسی مدام جهان و شرایط فعلی و روندهای جاری آن سعی در شناخت آینده و نیازهای آینده و آماده شدن برای آن دارند و می کوشند خود را قدرتمند کنند.

آیت الله العظمی خامنه‌ای هم به عنوان رهبر جامعه اسلامی و سکاندار انقلاب اسلامی ایران همواره تلاش کرده است تا آینده را به خوبی ببیند و آن را برای دولت‌ها و ملت به تصویر بکشد و آن‌ها را در مسیری که باید گام بردارند هدایت کند. ایشان با هوش و ذکاوت مثال‌زدنی خودشان بیش از سه دهه است که جامعه ایران را در یک پیچ تاریخی توصیف کرده و خبر از ضعف آمریکا و افزایش قدرت و اقتدار جمهوری اسلامی داده و جهان را در آستانه یک نظم جدید می‌داند. ایشان

در ۲۷ شهریور ۱۳۷۰ در دیدار با جمعی از فرماندهان سپاه برای اولین بار از اصطلاح پیچ تاریخی صحبت می‌کند. آیت الله خامنه‌ای در بخشی از بیانات خود در این دیدار می‌فرماید: «اگر خدای متعال اراده بفرماید، ما صحنه‌ها و مراحل گوناگون خواهیم دید. ما در آینده باید شاهد چیزهای بزرگ باشیم. تاریخ دارد عوض می‌شود. یکی از پیچ‌های مهم حرکت تاریخ، در زمان من و شما دارد طی می‌شود. پیچ‌های تاریخ، در طول سال‌های متمادی طی می‌شود. گاهی عمر یک نسل یا دو نسل، در تاریخ یک لحظه است. ما در یکی از همان پیچ‌های عمده و در یکی از همان نقاط عطفیم.» و خود ایشان در ادامه تأکید می‌کنند که این مسأله را هیچ کس ملتفت نیست مگر هوشمندان. و نیز با مقایسه با زمان پیامبر (ص) بیان می‌کند که امروز هم دنیا در حال آنچنان تحولی است که آن روز هم بود و اکنون هم مثل آن روز است که کسی باور نمی‌کرد که قدرت مسلط آن روز کنار برود. (خامنه‌ای: ۱۳۷۰/۰۶/۲۷) گرچه ایشان این مسأله را از آن زمان مطرح کرده است و مدام از آن در موقعیت‌های گوناگون سخن به میان آورده است اما از حدود یک دهه گذشته با ابعاد جدیدی و با تأکید بیشتری این مسأله را بیان کرده است.

ایشان از سال ۹۰ در دیدارهای مختلفی با صاحبان اندیشه و متفکران این مسأله را به طور ویژه و مفصل مورد بحث و بررسی و تأکید قرار داده است. در ادامه این مسأله با جزئیات بیشتری مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

تولد نظم نوین جهانی

آیت الله خامنه‌ای از سال ۱۳۹۰ یعنی همزمان با شروع آنچه او آن را بیداری اسلامی می‌خواند، مسأله تولد نظم نوین جهانی را مطرح کرده‌اند. همان‌گونه که پیشتر بیان شد، وی در دهم بهمن ماه ۱۳۹۰ در دیدار با شرکت کنندگان در اجلاس جهانی جوانان و بیداری اسلامی که در تهران برگزار شد به شروع دوران جدید در عالم اشاره می‌کنند و حدود هفت ماه بعد یعنی در شهریور ۱۳۹۱ در سخنرانی

افتتاحیه‌ی اجلاس سران جنبش عدم تعهد در تهران اعلام می‌دارد: «شرایط گیتی حساس و جهان در حال گذار از یک پیچ تاریخی بسیار مهم است. انتظار می‌رود که نظمی نوین در حال تولد یافتن باشد». (خامنه‌ای: ۱۳۹۱/۰۶/۰۹)

ایشان که از حدود ۳ دهه قبل این پیچ تاریخی را دیده است در پیامش به پنجاه و ششمین نشست اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا می‌نویسد: «دانشجویان عزیز! رویدادهای سیاسی و نظامی در این روزها، تشکیل‌دهنده‌ی بخشی از همان پیچ تاریخی جهان است که گمان آن رفته بود.» (خامنه‌ای: ۱۴۰۰/۱۲/۲۰)

همچنین او که از سال‌ها پیش افول آمریکا را پیش‌بینی کرده است در دیدار با دانشجویان در سال ۱۴۰۱ شمسی، با بیان گذرایی از نظم دوقطبی و تک قطبی عالم پیش از این، می‌گوید: «امروز جهان در آستانه‌ی یک نظم جدید است؛ یک نظم بین‌المللی جدید در پیش است برای دنیا، در مقابل نظم دوقطبی‌ای که بیست و چند سال پیش بود - آمریکا و شوروی؛ غرب و شرق - و در مقابل نظم تک‌قطبی‌ای که بوش پدر بیست و چند سال پیش اعلام کرد. بعد از خراب شدن دیوار برلین و از بین رفتن دستگاه مارکسیستی دنیا و حکومت‌های سوسیالیستی، بوش گفت امروز دنیا، دنیای نظم نوین جهانی، نظم تک‌قطبی آمریکا است؛ یعنی آمریکا در رأس دنیا قرار دارد. او البته اشتباه می‌کرد؛ بد فهمیده بود. از همان بیست سال قبل، بیست و چند سال قبل تا امروز روزبه‌روز آمریکا ضعیف‌تر شده؛ روزبه‌روز ضعیف‌تر شده؛ هم در درون خودش و در سیاست‌های داخلی‌اش، هم در سیاست‌های خارجی‌اش، هم در اقتصادش، هم در امنیتش، در همه‌ی چیزها آمریکا از بیست سال پیش تا امروز ضعیف‌تر شده، لکن به هر حال امروز دنیا در آستانه‌ی یک نظم جدید است.» (خامنه‌ای: ۱۴۰۱/۰۲/۰۶)

نشانه‌های به وجود آمدن نظم نوین

هر واقعه‌ای و رویدادی نشانه‌هایی دارد که از طریق آن نشانه‌ها می‌توان آن را

متوجه شد. در این جا بررسی می‌کنیم که رهبر انقلاب اسلامی از روی چه نشانه‌هایی وقوع و پیدایش نظم نوین جهانی را حتمی می‌دانند. ایشان نشانه‌هایی را در این زمینه بیان کرده است.

۱. توجه به خدای متعال و معنویت

آیت‌الله خامنه‌ای یکی از مهم‌ترین نشانه‌های تغییر هندسه دنیا و به وجود آمدن نظم جدید را توجه به معنویت و خدای متعال می‌داند. از این رو در دیدار با شرکت‌کنندگان در اجلاس جهانی «جوانان و بیداری اسلامی» می‌گوید: «نشانه‌ی بزرگ و واضح این دوران عبارت است از توجه به خدای متعال و استمداد از قدرت لایزال الهی و تکیه‌ی به وحی. بشریت از مکاتب و ایدئولوژی‌های مادی عبور کرده است. امروز نه مارکسیسم جاذبه دارد، نه لیبرال‌دموکراسی غرب جاذبه دارد - می‌بینید در مهد لیبرال‌دموکراسی غرب، در آمریکا، در اروپا چه خبر است؛ اعتراف می‌کنند به شکست - نه ناسیونالیست‌های سکولار جاذبه‌ای دارند. امروز در میان امت اسلامی، بیشترین جاذبه متعلق است به اسلام، به قرآن، به مکتب وحی؛ که خدای متعال وعده داده است که مکتب الهی و وحی الهی و اسلام عزیز می‌تواند بشر را سعادت‌مند کند. این یک پدیده‌ی بسیار مبارک و بسیار مهم و پرمعنائی است.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۰/۱۱/۱۰)

۲. بیداری اسلامی در کشورهای اسلامی

ایشان در سخنرانی‌های متفاوتی از جمله در دیدار با سفرا و رؤسای نمایندگی‌های سیاسی ایران در خارج از کشور در دیماه ۱۳۹۰ بیداری اسلامی و قیام اسلامی ملت‌های مسلمان علیه حاکمان زورگو و دست‌نشانده آمریکا و غرب را نشانه‌ای دیگر از تغییر در نظم جهان می‌دانند، جهانی که آمریکا در آن تعیین‌کننده شرایط نیست. (خامنه‌ای: ۱۳۹۰/۱۰/۰۷) وی همچنین در دیدار با اساتید دانشگاه‌ها می‌فرماید: «یکی بیداری اسلامی است. ما در طول تاریخمان، چنین وضعیتی را در کشورهای اسلامی نداشتیم. اینکه احساس هویت، احساس بیداری، نه در یک ملت، بلکه در کشورهای متعددی از کشورهای اسلامی پدید بیاید و این احساس بیداری، این احساس هویت، متکی به اسلام باشد، این را ما در گذشته هرگز

نداشتیم؛ این مال امروز است؛ این یک نشانه است، نشانه‌ی تحول است. چون مسلمانها یک میلیارد و نیم از جمعیت دنیا را تشکیل میدهند، ده‌ها کشور شامل اکثریتهای مسلمان هستند و کشورها هم جاهای حساسی قرار دارند، بنابراین این بیداری یک امر عادی نیست؛ نشان‌دهنده‌ی یک تحول در ساخت و نقشه و هندسه‌ی جدید دنیاست.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۱/۰۵/۲۲)

۳. عدم موفقیت غرب به رهبری آمریکا در تسلط بیشتر بر منطقه ما

رهبر انقلاب معتقد است آمریکا یک سری برنامه‌ریزی برای تسلط بر منطقه حساس خاورمیانه یا آنچه او منطقه غرب آسیا می‌خواند انجام داده بود و به همین جهت به عراق و افغانستان حمله کردند، اما این برنامه‌ها ناموفق بودند و آمریکایی‌ها علیرغم میلشان ناکام ماندند. وی در ادامه بیاناتش در دیدار با اساتید دانشگاه‌ها بیان می‌دارد: «یک نشانه‌ی دیگر، خیزش ناخیز ناموفق غرب به رهبری آمریکا، برای تسلط هرچه بیشتر بر منطقه‌ی ماست. یک خیزی برداشتند، این خیز ناموفق بود. قضیه‌ی عراق یا قضیه‌ی افغانستان، قضایای دفعی نبود؛ حوادثی نبود که بر اساس یک تصمیم آنی، فوری و دفعی به وجود آمده باشد؛ نه، اینها کاملاً برنامه‌ریزی شده بود؛ هدف هم تسلط کامل غرب به پیشتازی و رهبری آمریکا بر کل این منطقه بود.... سیطره‌ی همزمان، هم بر منابع غنی، هم بر موج اسلامی، آنها را وادار کرد که یک خیزی بردارند و این منطقه را تصرف کنند، اما وسط راه افتادند؛ مثل کسی که خیز برمی‌دارد تا از یک جوئی عبور کند، اما زورش نمیرسد، وسط جوب می‌افتد. یک چنین اتفاقی افتاد. این خودش یکی از نشانه‌های تحول است.» (همان)

۴. حوادث اروپا

مشکلات اروپا و آینده مبهمی که بر آنها سایه افکنده است و ایشان آن را ناشی از مشکل بنیادی و نگاه غرب به جهان و انسان می‌دانند. ایشان در این رابطه می‌گویند: «یک نشانه‌ی دیگر، حوادث امروز اروپاست. این آینده‌ی مبهمی که سایه افکنده بر کشورهای ثروتمند اروپا، کشورهای غرب اروپا، حوادث بسیار مهمی

است. این قضایای اقتصادی ربطی هم به خطاهای تاکتیکی و راهبردی ندارد که بگوئیم فلان تاکتیکشان در فلان جا غلط بود، دچار این مخمصه شدند؛ یا فلان راهبردها غلط بود، دچار این گرفتاری شدند؛ نخیر، قضیه این نیست؛ قضیه، قضیه ی بنیانی است. خطاهای بنیانی وجود دارد. آنچه که امروز دارد اتفاق می افتد، ناشی از خطای در نگاه فلسفی و بنیانی و فکر غرب نسبت به جهان و انسان است؛ خطای در جهان بینی است. البته اینجور خطاها، مثل خطاهای تاکتیکی تأثیراتش سریع نیست؛ مثل خطاهای راهبردی، تأثیراتش میان مدت نیست؛ این خطاها تأثیراتش بلندمدت است. بعد از دو سه قرن، این خطاها دارد خودش را نشان می دهد؛ و بدانید که اینها را زمین خواهد زد.» (همان)

همچنین در دیدار با سفرا و نمایندگان سیاسی ایران در خارج از کشور بیان می کند: «حوادث اروپا هم که در پی مشکلات اقتصادی به وجود آمده، خودش یک داستان مفصلی است. این حوادث، مهم و بی نظیر است. اینجور حادثه‌ای را ما دیگر سراغ نداریم. در این کشورها، به شکل زنجیره‌ای و سریالی، از آمریکا گرفته تا داخل کشورهای درجه‌ی یک اروپا، اینجور مردم شعار بدهند، اینجور بیایند توی خیابان‌ها، اینها چیزهایی است که سابقه ندارد. در گذشته‌ی منطقه، ما یک چنین وضعیتی را نمی شناسیم.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۰/۱۰/۰۷)

۵. افول آمریکا و وجهه آمریکا

افول وجهه آمریکا در جهان یکی دیگر از مهم ترین نشانه‌های تغییر هندسه جهان است. آیت الله خامنه‌ای در این رابطه می گوید: «یکی دیگر از نشانه‌های این تحول اساسی‌ای که در نقشه‌ی دنیا انسان احساس می کند، افول وجهه‌ی آمریکا است. آمریکا به عنوان قدرت اول ثروت و علم و فناوری و نظامی دنیا، چندین دهه با وجهه زندگی کرد؛ که همین وجهه موجب شد نفوذ پیدا کند. در دهه‌های اول نیمه‌ی دوم قرن بیستم، این وجهه در اوج بود. در ایران خود ما همین جور بود؛

دولت ملی‌ای مثل دولت مصدق که از زیر بار انگلیس می‌گریخت، به دامن آمریکا پناه می‌برد؛ این وجهه بود. در همه‌ی دنیا یک چنین حالتی بود. امروز این وجهه به طور کامل از بین رفته است؛ یعنی آمریکا به عنوان یک متهم در دنیا مطرح است. دولت آمریکا در هیچ کشوری، میان هیچ ملتی، یک وجهه‌ی عمومی ندارد. «مرگ بر آمریکا» دیگر جزو شعارهای اختصاصی ملت ایران نیست؛ در بسیاری از کشورها گفته می‌شود. یک دولت طرفدار ظلم، طرفدار جنگ، طرفدار انباشت تسلیحات، طرفدار سلطه‌ی بر ملت‌ها، طرفدار زورگوئی، دخالت در همه جا، یک چنین عنوانی پیدا کرده؛ این هم یکی از نشانه‌ها است. بنابراین تحول در سطح جهان، یک امر قطعی است.» (همان)

۶. متزلزل شدن فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی غرب

متزلزل شدن فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی غرب از دیگر نشانه‌های مهم افول غرب و آغاز نظمی نوین در جهان است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای معتقد است نظم سابق بر دو پایه فکری و ارزشی و نیز نظامی و سیاسی استوار بوده است و اکنون هر دو پایه تضعیف شده است. ایشان در این خصوص بیان می‌کند: «آن عامل اول که عامل ارزشی بود - یعنی رجحان ارزش‌های غربی بر ارزش‌های ملل دیگر، ادیان، اسلام و غیره - دچار تزلزل شده به دلایلی. عواملی موجب شده است که دچار تزلزل بشود.» (خامنه‌ای: ۱۳/۰۶/۱۳۹۳)

ویژگی‌های نظم نوین جهانی

سؤال مهم دیگری که در این رابطه باید به آن پاسخ گفت این است که نظم نوین جهانی چه ویژگی‌هایی خواهد داشت؟ دنیا چه تفاوت‌هایی خواهد کرد؟ گرچه به گفته رهبر معظم انقلاب فعلاً ترسیم دقیقی از نظم نوین جهانی نمی‌توان داشت ولی ایشان در بیانات خودشان در دیدارهای مختلف سعی کرده‌اند تا حد امکان به این سؤال مهم پاسخ بگویند.

۱. انزوای آمریکا

از روندهای بسیار مهمی که قطعاً در نظم نوین رخ خواهد داد این است که آمریکا دیگر تنها ابرقدرت دنیا نخواهد بود و بالعکس منزوی تر خواهد شد. آیت‌الله خامنه‌ای در بیاناتشان در دیدار با دانش‌آموزان می‌گویند: «خطّ اساسی اوّل عبارت است از انزوای آمریکا؛ آمریکا در نظم جدید جهانی منزوی خواهد بود. برخلاف آنچه ده بیست سال پیش بوش پدر گفت که امروز تنها قدرت مسلط دنیا آمریکا است؛ بعد از قضیه‌ی حمله‌ی عراق به کویت و ورود آمریکایی‌ها و متلاشی کردن حمله‌ی عراقی‌ها، [بوش پدر] با غرور تمام — به این مضمون — گفت که امروز همه‌کاره‌ی دنیا آمریکا است؛ در این نظم جدیدی که من می‌گویم نه، آمریکا دیگر جایگاه مهمی ندارد و منزوی است... خوب، پس یکی اینکه آمریکا مجبور می‌شود دست و پایش را از جهان جمع کند.» (خامنه‌ای: ۱۴۰۱/۰۸/۱۱)

۲. انتقال قدرت از غرب به آسیا

یکی دیگر از مهم‌ترین ویژگی‌های نظم نوین جهانی این است که قدرت با همه انواعش از غرب به شرق یعنی به آسیا منتقل خواهد شد. آیت‌الله خامنه‌ای در این رابطه می‌گوید: «خطّ اساسی دوّم؛ انتقال قدرت سیاسی و اقتصادی و فرهنگی و حتی علمی، از غرب به آسیا. امروز قدرتهای غربی هم اقتدار سیاسی دارند، هم اقتدار علمی دارند، هم اقتدار فرهنگی دارند، هم اقتدار اقتصادی دارند؛ یعنی خیلی چیزها دارند، البته تعبیر درست‌ترش این است که بگوییم داشتند، و دارند آرام‌آرام از دست میدهند؛ ولی خوب [اینها را] سالها داشتند دیگر؛ دو سه قرن غربی‌ها این جوری عمل کردند. در این نظم جدید، این حالت از غرب به آسیا منتقل خواهد شد. آسیا خواهد شد مرکز دانش، مرکز اقتصاد، مرکز قدرت سیاسی، مرکز قدرت نظامی؛ ما در آسیاییم.» (همان)

۳. گسترش اندیشه و جبهه مقاومت در مقابل زورگویان

سومین ویژگی که رهبر جمهوری اسلامی ایران برای نظم نوین جهانی بیان

می‌کنند، گسترش اندیشه مقاومت و جبهه مقاومت در مقابل آمریکا و استکبار است. ایشان می‌فرماید: «نقطه‌ی سوّم، [یعنی] آن خطّ اساسی سوّم: فکر مقاومت و جبهه‌ی مقاومت در مقابل زورگویی گسترش خواهد یافت، که مبتکرش جمهوری اسلامی است.» (همان) ایشان توضیح می‌دهد از زمانی که اروپا با انقلاب صنعتی از دیگر کشورها جلو افتادند، سلطه خود را بر تمام دنیا تحمیل کردند و همه باید سلطه غربی‌ها، فرهنگ آن‌ها و حتی نامگذاری آنان را می‌پذیرفتند و البته همه برای چندین قرن این را پذیرفته بودند تا این که انقلاب ما آمد و این بساط را برهم زد. «این روحیه‌ی مقاومت در مقابل زورگویی و قدرت‌طلبی و سلطه‌طلبی قدرتهای سلطه‌گر را جمهوری اسلامی به وجود آورد. اوّل کسی که در دنیا گفت «نه شرقی و نه غربی» امام بزرگوار ما بود؛ نه شرقی و نه غربی. آن روز قدرت دنیا تقسیم شده بود بین آمریکا و شوروی. ایشان فرمود: نه این، نه آن. همه‌ی کشورهای دنیا مجبور بودند یا متّصل به این باشند یا متّصل به آن باشند؛ ناچار می‌دانستند خودشان را، [اما] ایشان گفت که نه این، نه آن. این روحیه، این منطق، این حرف قرص و محکم رواج پیدا کرده.» (همان)

۴. رشد و گسترش معنویت

یکی دیگر از ویژگی‌های نظم جدید این است که معنویت در آن گسترش می‌یابد. آیت الله خامنه‌ای در این رابطه می‌گوید: «این قرن، قرن اسلام است. این قرن، قرن معنویت است. اسلام عقلانیت را و معنویت را و عدالت را با یکدیگر به ملت‌ها هدیه می‌دهد؛ اسلام عقلانیت، اسلام تدبیر و تفکر، اسلام معنویت، اسلام توجه و توکل به خدای متعال، اسلام جهاد، اسلام کار، اسلام اقدام؛ اینها تعالیم خدای متعال و تعالیم اسلامی است به ما.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۰/۱۱/۱۰) و نیز بیان می‌دارد «این پیچ تاریخی‌ای که گفتم، عبارت است از تحول از سیطره‌ی چنین دیکتاتوری‌ای به آزادی ملت‌ها و حاکمیت ارزشهای معنوی و الهی؛ این پیش خواهد آمد؛ استبعاد

نکنید.» (همان)

پس بنابر دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای نظم نوین ویژگی‌های بسیار ویژه و برجسته - ای دارد. یعنی نظمی است که در آن روحیه معنویت گسترش می‌یابد، با گسترش روحیه مقاومت در جهان آمریکا منزوی شده، و قدرت از غرب به شرق منتقل خواهد شد.

جایگاه و ظرفیت‌های ویژه جمهوری اسلامی ایران در نظم نوین

از دیدگاه رهبر انقلاب، قاره آسیا و منطقه غرب آسیا بویژه کشور جمهوری اسلامی ایران جایگاه ویژه‌ای در شکل دادن این نظم نوین خواهد داشت. وی حدود یک دهه قبل می‌گوید: «نکته‌ی دوم این است که منکر هم نمی‌توان شد که کشور ما در این تحول، در این ماجرا، در این داستان طولانی، یک جایگاه ویژه‌ای دارد. ما در این قضیه، یک تماشاچی نیستیم، یک عنصر برکنار نیستیم؛ کشور ما یک جایگاه ویژه‌ای دارد» (خامنه‌ای: ۱۳۹۱/۰۵/۲۲)

ایشان این جایگاه ویژه را ناشی از شش عامل می‌داند:

۱. شروع بیداری اسلامی از کشور ما که منجر به تشکیل نظام جمهوری اسلامی شد.
۲. ابتدای جمهوری اسلامی بر شالوده‌ای مستحکم یعنی اعتقاد و ایمان و عقل و عاطفه
۳. ثروت عظیم طبیعی و موقعیت استراتژیک
۴. ثروت بی‌نظیر نیروی انسانی نخبه و با استعداد
۵. وجود زایش فکری و حرف‌های نو و تازه در عرصه‌های گوناگون بر خلاف نازا بودن غرب در برون‌زائی اندیشه‌های نو
۶. سرسختی در برابر شیوه‌های متداول غرب در پیشبرد اهداف خود (همان) و در یک بیان دیگر همه این عوامل را در سه عامل مهم و کلی‌تر که در

بردارنده موارد بالا است خلاصه می‌کند. یعنی نیروی انسانی جوان، با نشاط و باهوش و با استعداد، ثروت عظیم و موقعیت ویژه طبیعی، و مهم‌تر از همه این‌ها منطق حکومتی و تمدنی ویژه و بی‌نظیر. (خامنه‌ای: ۱۴۰۱/۰۸/۱۱) پس کشور ما و منطقه ما ظرفیت‌های متعددی دارد که قسمتی از آن ظرفیت‌های فرهنگی هستند.

ظرفیت‌های فرهنگی دینی جمهوری اسلامی ایران و منطقه غرب آسیا در نظم نوین جهانی

آیت‌الله خامنه‌ای معتقد است که جهان در آستانه نظمی نوین قرار دارد که در آن قاره، منطقه و کشور ما جایگاه ویژه‌ای پیدا خواهد کرد. کشور ما نیز برای دستیابی به جایگاه شایسته در نظم جدید نیازمند شناخت ظرفیت‌های خویش است. ایشان می‌گویند «خب، حالا در این دنیای جدید ایران چه کاره است؟ ایران کجا قرار می‌گیرد؟ جایگاه کشور عزیز ما کجا است؟ این، آن چیزی است که باید شما روی آن فکر کنید؛ این، آن چیزی است که باید شما خودتان را برایش آماده کنید؛ این آن چیزی است که جوان ایرانی می‌تواند انجام بدهد. ما می‌توانیم در این نظم جدید یک جایگاه برجسته‌ای داشته باشیم» (همان)

ایشان این وظیفه مهم بررسی و تلاش برای یافتن و استفاده و تقویت ظرفیت‌ها را وظیفه دانشگاه‌ها و حوزه علمیه می‌دانند. (خامنه‌ای: ۱۳۹۱/۰۵/۲۲) فرهنگ دینی ما که مبتنی بر اسلام است فرهنگی بسیار غنی و با ظرفیت برای ساخت و رشد در دین و دنیای انسان‌ها است. این دینی است که بنا بر آیه «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ»^۱ خداوند متعال اراده کرده است آن را بر همه ادیان و اندیشه‌ها برتری بخشد و آن را بر دنیا مسلط بگرداند. البته این معنا با اسباب طبیعی عالم باید اتفاق بیفتد و اینگونه نیست که با زور یا معجزه این اتفاق

۱. اوست که پیامبرش را با هدایت و دین حق فرستاد تا آن را بر همه ادیان پیروز کند، گرچه مشرکان

خوش نداشته باشند. (سوره مبارکه صف: ۹)

بافتند. بلکه این دین آنچنان ظرفیت‌های متعدد قدرت بخشی دارد که اگر به آن‌ها توجه شود و پیگیری شود، قهراً و طبیعتاً ما را به موفقیت و اقتدار می‌رساند.

رهبر جمهوری اسلامی ایران معتقد است سه موضوع علم و فناوری، اقتصاد و فرهنگ در تقویت کشور نقش بسزایی دارند که در هر سه بخش دولت، مسئولین و افراد مؤثر باید فعال بشوند، سرمایه‌گذاری کنند و کار کنند. (خامنه‌ای: ۱۳/۰۶/۱۳۹۳) ایشان در ادامه تأکید می‌کند که «البته از همه‌ی اینها مهم‌تر، مسئله‌ی فرهنگ است؛ بخصوص در سطح باورها و عقاید مردم.» در بیانات آیت‌الله خامنه‌ای آنچه به طور کلی باعث سلطه و موفقیت غرب و به ویژه آمریکا در جهان بوده است دو عامل فکری و ارزشی و عامل عملی که همان عامل قدرت نظامی و سیاسی است بوده است. اما اکنون هر دو عامل با چالش مواجه شده است. ایشان معتقد است که ما باید در این میدان خودمان را تقویت کرده و قوی شویم. (همان) راه قوی شدن هم این است که ظرفیت‌های خود و نیز نقاط ضعف دشمن را بشناسیم. یکی از مهم‌ترین موارد چالش غرب به خصوص آمریکا، در بعد فکری، اندیشه‌ای و ارزشی است که در اینجا ما نقاط قوت و ظرفیت‌های فرهنگی دینی خود در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای را مرور خواهیم کرد.

۱. هماهنگی دین و دنیا

یکی از ظرفیت‌های مهم فرهنگی دینی ما این است که دین مبین اسلام دین و دنیا را در هم تنیده می‌بیند و بر خلاف ایدئولوژی سکولار غربی بین دین و دنیا تضاد و اختلافی قائل نیست. رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در این رابطه می‌نویسد: «یکی از ظرفیت‌های جذاب آن روز که جهان میان شرق و غرب مادی تقسیم شده بود و کسی گمان یک نهضت بزرگ دینی را نمی‌برد، انقلاب اسلامی ایران، با قدرت و شکوه پا به میدان نهاد؛ چهارچوب‌ها را شکست؛ کهنگی کلیشه‌ها را به رخ دنیا کشید؛ دین و دنیا را در کنار هم مطرح کرد و آغاز عصر

جدیدی را اعلام نمود. طبیعی بود که سردمداران گمراهی و ستم واکنش نشان دهند، اما این واکنش ناکام ماند. چپ و راستِ مدرنیته، از تظاهر به نشنیدن این صدای جدید و متفاوت، تا تلاش گسترده و گونه‌گون برای خفه کردن آن، هرچه کردند به اجلِ محتوم خود نزدیک‌تر شدند. اکنون با گذشت چهل جشن سالانه‌ی انقلاب و چهل دهه‌ی فجر، یکی از آن دو کانون دشمنی نابود شده و دیگری با مشکلاتی که خبر از نزدیکی احتضار می‌دهند، دست‌وپنجه نرم می‌کند! و انقلاب اسلامی با حفظ و پابندی به شعارهای خود همچنان به پیش می‌رود.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۷/۱۱/۲۲) این ظرفیت دینی ما را قوی می‌کند چرا که قدرت دنیوی را مخالف قوت دینی نمی‌بینید و بالعکس. بنابراین هر دو جنبه مادی و معنوی انسان را به حداکثر رشد می‌رساند و همان‌گونه که تاکنون توانسته است باعث شکست ابرقدرت‌ها و اقتدار روزافزون جمهوری اسلامی و دیگر گروه‌های همسو شود، پافشاری بر این ظرفیت و استفاده بهینه از آن می‌تواند در نظم نوین جایگاهی بی‌نظیر برای ما فراهم آورد.

۲. شعارهای فطری، جهانی و همیشگی انقلاب

یکی دیگر از ظرفیت‌های فرهنگی دینی ما و منطقه ما که مبتنی بر آموزه‌های اسلام و قرآن می‌باشد، شعارهای فطری است که ویژگی آن‌ها جهانی و همیشگی بودن است. آیت الله خامنه‌ای در این باره می‌نویسد: «برای همه چیز می‌توان طول عمر مفید و تاریخ مصرف فرض کرد، اما شعارهای جهانی این انقلاب دینی از این قاعده مستثنا است؛ آنها هرگز بی‌مصرف و بی‌فایده نخواهند شد، زیرا فطرت بشر در همه‌ی عصرها با آن سرشته است. آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزت، عقلانیت، برادری، هیچ یک به یک نسل و یک جامعه مربوط نیست تا در دوره‌ای بدرخشد و در دوره‌ای دیگر افول کند. هرگز نمی‌توان مردمی را تصور کرد که از این چشم‌اندازهای مبارک دل‌زده شوند. هرگاه دل‌زدگی پیش آمده، از روی گردانی

مسئولان از این ارزش‌های دینی بوده است و نه از پایبندی به آنها و کوشش برای تحقق آنها. (خامنه‌ای: ۱۳۹۷/۱۱/۲۲)

۳. رابطه علما و مردم

سومین ظرفیت فرهنگی دینی جامعه ما و نیز جوامع اسلامی منطقه ما رابطه عمیق، اعتقادی و بی واسطه علما با مردم است که می‌تواند در بسیاری از امور به شکوفا شدن ظرفیت‌های دیگر نیز کمک کند. آیت‌الله خامنه‌ای در این رابطه می‌گوید: «بسیاری از سرمایه‌های گوناگون بین‌المللی صرف ایجاد رسانه‌های اثرگذار می‌شود، از قبیل ماهواره و اینترنت و موبایل و امثال اینها؛ دارند سرمایه‌های زیادی را صرف می‌کنند برای اینکه بر روی عقاید مردم و باورهای مردم اثر بگذارند و اینها را در واقع از حیطه‌ی نفوذ نظام اسلامی و ارزش‌های اسلامی خارج کنند؛ که البته پادزهر آن هم این است که ما بتوانیم در سطوح مختلف، نسبت به باورها طرح‌های تبیینی و اقتناعی داشته باشیم؛ علمای ما، سازمان‌های فرهنگی ما، سازمان‌های تبلیغاتی ما، گویندگان ما، صداوسیما ما باید بتوانند این باورها را در ذهن مردم تثبیت کنند و تعمیق کنند که البته ارتباط مستقیم علما با مردم، یک عامل و عنصر بی‌بدیلی است؛ هیچ چیزی جای این را نمی‌گیرد، هیچ چیزی؛ حتی صداوسیما که یک رسانه‌ی فراگیر است، نمی‌تواند جای ارتباط مستقیم علما و متفکرین دینی را با مردم بگیرد.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۳/۰۶/۱۳)

۴. فرهنگ ظلم ستیزی

بنابر آیات و روایات و سیره معصومین علیهم السلام اسلام نمی‌پذیرد کسی به دیگران ظلم کند و در عین حال اجازه نمی‌دهد که انسان با پذیرفتن ظلم دیگران کرامت انسانی خود را زیر سؤال ببرد و این یکی از ظرفیت‌های مهم انقلاب برای حرکت به جلو است. رهبر انقلاب در این رابطه می‌گوید: «چالش اساسی انقلاب عبارت است از اینکه انقلاب یک نظم جدیدی را برای بشریت ارائه کرده.

نمی‌گوییم انقلاب از اول با مخاطب قرار دادن کل بشر آمد؛ نه، انقلاب اسلامی «ایران» بود، متوجه مسائل ایران بود، متوجه ایجاد تغییرات بنیادی در ایران بود؛ اما زبان این انقلاب و پیام این انقلاب پیامی بود و زبانی بود که نمی‌تواند و نمی‌توانست - به طبع حال - در مرزهای ایران منحصر بماند؛ یک مفهوم جهانی، یک حقیقت جهانی، یک حقیقت بشری به وسیله‌ی انقلاب پیام داده شد که هر کسی در دنیا آن را بشنود احساس می‌کند که به این پیام دل بسته است. آن پیام چیست؟ اگر بخواهیم آن پیام را در شکل اجتماعی و انسانی آن در یک جمله بیان بکنیم: مقابله‌ی با نظام سلطه است؛ این پیام انقلاب است. نظام سلطه، نظام تقسیم دنیا به ظالم و به مظلوم است؛ منطق انقلاب که منطق اسلام است، «لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ» (سوره مبارکه بقره: ۲۷۹) است؛ نباید ظلم کنید و نباید بگذارید به شما ظلم بشود. کیست در همه‌ی صفحه‌ی بشری و عرصه‌ی وجود انسان که از این پیام خرسند نباشد، به این پیام دل بسته نشود؟» (خامنه‌ای: ۱۳۹۲/۰۶/۲۶)

این شعار در جهان و بخصوص در جهان اسلام و در منطقه ما طرفدار پیدا کرده است و باعث قدرت ما و به چالش کشیدن استکبار در این منطقه شده است.

۵. فرهنگ مجاهدت در راه خدا

از ظرفیت‌های فرهنگی-دینی ما اعتقاد به آموزه‌ها و وعده‌های الهی و از جمله فرهنگ مجاهده در راه خدا است. آیت‌الله خامنه‌ای در این باره می‌گوید: «هرگاه این مجاهدت باشد، هدایت الهی هم هست؛ یعنی وقتی این مجاهدت شد، این از خود گذشتگی به وجود آمد، خدای متعال وانمی‌گذارد؛ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا (سوره مبارکه عنکبوت: ۶۹)؛ وقتی مجاهدت بندگانش ظاهر بشود، خدای متعال هم هدایت خودش را به آنها خواهد داد؛ علاوه‌ی بر هدایت الهی، موقّیّت و پیشرفت هم خواهد بود که فرمود: وَأَنْ لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقِينَهُمْ مَاءً غَدَقًا. (سوره مبارکه جن: ۱۶) «ماء غدق» یعنی سیراب کردن از آب فروان و آب زلال که

مفسّرین می گویند کنایه از حلّ همه‌ی مشکلات زندگی است.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۹/۱۱/۲۹)

۶. بصیرت و بینش سیاسی آحاد مردم

از دیگر ظرفیت‌های منطقه ما، ملت‌های مسلمان و به ویژه جامعه ما این است که مردم به واسطه انقلاب اسلامی و تربیت امام خمینی (قدس سره) و راهبری‌ها و هدایت‌های رهبر انقلاب دارای یک بینش سیاسی هستند. این باعث می‌شود که مردم مسیر حق و باطل را بشناسند، بین دوست و دشمن فرق بگذارند و مصلحت خود را به خوبی درک کرده و به سمت قله حرکت کنند. آیت‌الله خامنه‌ای در این رابطه در بیانیه گام دوم انقلاب می‌فرماید: «انقلاب اسلامی) بینش سیاسی آحاد مردم و نگاه آنان به مسائل بین‌المللی را به گونه‌ی شگفت‌آوری ارتقاء داد. تحلیل سیاسی و فهم مسائل بین‌المللی در موضوعاتی همچون جنایات غرب بخصوص آمریکا، مسئله‌ی فلسطین و ظلم تاریخی به ملت آن، مسئله‌ی جنگ‌افروزی‌ها و رذالت‌ها و دخالت‌های قدرت‌های قلدر در امور ملت‌ها و امثال آن را از انحصار طبقه‌ی محدود و عزلت‌گزیده‌ای به نام روشنفکر، بیرون آورد؛ این گونه، روشنفکری میان عموم مردم در همه‌ی کشور و همه‌ی ساحت‌های زندگی جاری شد و مسائلی از این دست حتی برای نوجوانان و نونهالان، روشن و قابل فهم گشت. (خامنه‌ای: ۱۳۹۷/۱۱/۲۲) ایشان معتقد است نخبگان وظیفه دارند با رصد همه شرایط هر لحظه به مردم بصیرت افزایی کنند چرا که اگر مردم آگاه باشند و با چشم باز حرکت کنند، با همه توان به میدان خواهند آمد و مشکلات را پشت سر خواهند گذاشت. (خامنه‌ای: ۱۳۹۱/۰۷/۱۹)

۷. معنویت و اخلاق در جامعه

مهم‌ترین ظرفیت فرهنگی دینی اسلام، منطقه ما و بویژه جمهوری اسلامی ایران ظرفیت معنویت و اخلاق در جامعه است که پس از دهه‌ها دوری از خدا، معنویت و اخلاق و تبلیغات منفی علیه ارزش‌های انسانی و الهی مردم جهان با احساس خلأ معنوی و روحی به شدت به دنبال معنویت واقعی هستند. رهبر انقلاب در بسیاری از بیانات و مکتوبات خودشان به این مسئله تأکید ویژه دارد از جمله در دیدار با جوانان از کشورهای اسلامی که پیش از این گذشت.

در این زمینه ما ظرفیت‌های بسیار متعددی داریم که نمی‌توان در این مقاله همه را به تفصیل بیان کرد: ایشان فرهنگ جهاد و مجاهدت در راه خدا و آرمان‌های الهی، فرهنگ صبر و شکر، مساجد، حرم‌ها و دیگر فضاهای دینی، مراسمات معنوی مانند نماز، مراسم روضه و اعتکاف، حج، پیاده‌روی اربعین، زیارت پیاده، راهیان نور، اردوهای جهادی، جهاد سازندگی و بسیج سازندگی و مراسم گوناگون دینی و انفاقات و صدقات واجب و مستحب بویژه میان جوانان را از ظرفیت‌های بی‌نظیر فرهنگی دینی ما می‌دانند. (خامنه‌ای: ۱۳۹۷/۱۱/۲۲ و ۱۳۹۵/۰۴/۲۴)

همچنین استفاده بهینه از این ظرفیت را نیازمند به همراهی حکومت‌ها می‌داند گرچه معتقد است اخلاق و معنویت با دستور و فرمان به دست نمی‌آید اما بیان می‌دارد: «اولاً خود باید منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند، و ثانیاً زمینه را برای رواج آن در جامعه فراهم کنند و به نهادهای اجتماعی در این باره میدان دهند و کمک برسانند؛ با کانون‌های ضد معنویت و اخلاق، به شیوه‌ی معقول بستیزند و خلاصه اجازه ندهند که جهنمی‌ها مردم را با زور و فریب، جهنمی کنند... دستگاه‌های مسئول حکومتی در این باره وظایفی سنگین بر عهده دارند که باید هوشمندانه و کاملاً مسئولانه صورت گیرد. و این البته به معنی رفع مسئولیت از اشخاص و نهادهای غیر حکومتی نیست. در دوره‌ی پیش‌رو باید در این باره‌ها

برنامه‌های کوتاه‌مدت و میان‌مدت جامعی تنظیم و اجرا شود؛ ان‌شاء‌الله. (خامنه‌ای):
 (۱۳۹۷/۱۱/۲۲)

۸. اندیشه مقاومت و ایستادگی در مقابل مستکبران و زورگویان

در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای یکی از مهم‌ترین ظرفیت‌های فرهنگی دینی و مهم‌ترین عواملی که می‌تواند جایگاهی اثرگذار را برای ما در نظم نوین به همراه داشته باشد، اندیشه مقاومت و ایستادگی در برابر مستکبران و دسیسه‌ها و شیوه‌های آنان است. این مسئله در بسیاری از بیانات و مکتوبات ایشان مورد تأکید ویژه قرار گرفته است. برای مثال وی در این رابطه می‌گوید: «پنجمین نکته و عاملی که کشور را از موقعیت ویژه برخوردار می‌کند، سرسختی در برابر شیوه‌های متداول غرب در پیشبرد کارهای خود است. در طول این دورانی که غرب سیادت سیاسی بر دنیا داشته، شیوه‌های متداولی به کار برده؛ این شیوه‌ها را مکرر ملاحظه کردید: تهدید می‌کنند، جنگ آفرینی می‌کنند، ترور می‌کنند، کشتار می‌کنند، تطمیع می‌کنند، اختلاف‌افکنی می‌کنند. اینها شیوه‌های معروف و شناخته شده‌ی غرب در دوران سیادت دو‌یست سیصد ساله‌اش است. کشور ایران، نظام جمهوری اسلامی، ملت ایران، نخبگان ایران در مقابل این شیوه‌ها سرسختی نشان دادند؛ تهدید اثر نکرده، اختلاف‌افکنی‌ها اثر نکرده - مسئله‌ی اختلاف‌افکنی خیلی مهم است - نتوانستند بر حرکت عمومی ملت ایران غلبه کنند. خب، این موقعیت ویژه‌ی کشور ما است.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۱/۵/۲۲) ایشان در بیانیه گام دوم انقلاب از اثربخشی این ظرفیت می‌نویسد: «ایران مقتدر، امروز هم مانند آغاز انقلاب با چالش‌های مستکبران روبه‌رو است اما با تفاوتی کاملاً معنی‌دار. اگر آن روز چالش با آمریکا بر سر کوتاه کردن دست عمال بیگانه یا تعطیلی سفارت رژیم صهیونیستی در تهران یا رسوا کردن لانه‌ی جاسوسی بود، امروز چالش بر سر حضور ایران مقتدر در مرزهای رژیم صهیونیستی و برچیدن بساط نفوذ نامشروع آمریکا از منطقه‌ی غرب آسیا و حمایت

جمهوری اسلامی از مبارزات مجاهدان فلسطینی در قلب سرزمین‌های اشغالی و دفاع از پرچم برافراشته‌ی حزب‌الله و مقاومت در سراسر این منطقه است. و اگر آن روز، مشکل غرب جلوگیری از خرید تسلیحات ابتدایی برای ایران بود، امروز مشکل او جلوگیری از انتقال سلاح‌های پیشرفته‌ی ایرانی به نیروهای مقاومت است. و اگر آن روز گمان آمریکا آن بود که با چند ایرانی خودفروخته یا با چند هواپیما و بالگرد خواهد توانست بر نظام اسلامی و ملت ایران فائق آید، امروز برای مقابله‌ی سیاسی و امنیتی با جمهوری اسلامی، خود را محتاج به یک ائتلاف بزرگ از ده‌ها دولت معاند یا مرعوب می‌بیند و البته باز هم در رویارویی، شکست می‌خورد. (خامنه‌ای: ۱۳۹۷/۱۱/۲۲) و این تفکر از جمهوری اسلامی به منطقه ما سرایت کرده است و این تفکر در بسیاری از ملت‌ها و مردم مسلمان منطقه ما ریشه دوانده است. ایشان درباره این ظرفیت فرهنگی دینی مهم ما در رابطه با ملت فلسطین می‌گویند: «امروز ملت فلسطین در عین مظلومیت، قدرت صهیونیست‌های غدارِ جبار را - که پشت سر آنها قدرت امریکا است - به چالش کشیده و آنها را دچار عجز کرده است. امروز اسرائیل احساس می‌کند که در مقابل مبارزان فلسطینی هیچ راه صحیح و منطقی در مقابلش نیست. این به خاطر ایستادگی آن ملت است؛ چون آن ملت ایستاده است. یک روز دشمن آنها از امروز ضعیف‌تر بود، اما توانست بر ملت فلسطین تسلط پیدا کند؛ چون مقاومت نبود. امروز دشمنشان صد برابر از آن روز قویتر است، اما در مقابل ملت فلسطین دچار ناتوانی است؛ چون این ملت ایستاده و قیام کرده است.» (خامنه‌ای: ۱۳۸۲/۰۷/۰۲) بنابراین در صورت استفاده صحیح از این ظرفیت می‌توانیم در مقابل زورگویان قیام کرده و حق خود را بستانیم و و جایگاه خود را ارتقا بخشیم.

۹. فرهنگ توکل و توسل

از ظرفیت‌های ویژه فرهنگی اسلامی ما فرهنگ توکل و توسل است که خداوند متعال در جاهای مختلف وعده نصرت و یاری به متوکلین داده است. آیت‌الله خامنه‌ای در این رابطه می‌گوید: «این مقداری که امروز در کشور ما توجهات و توسلات به معنویت هست، اینها قطعاً کمک کار است؛ یک مواردی هم وجود دارد واقعاً که انسان در یک چیزهایی به بن‌بست می‌رسد اما توجه به خدای متعال و توسل به ذیل عنایات پروردگار، واقعاً بن‌بست‌ها را باز می‌کند که این را ان‌شاءالله بایستی دنبال بکنیم. همین‌طور که مکرر عرض کردیم، بنده همین‌طور که نگاه می‌کنم در مقابل خودم، افق را، آینده را بسیار روشن می‌بینم و می‌دانم که به توفیق الهی، به حول و قوه‌ی الهی، آینده‌ی این کشور از گذشته‌ی آن از همه‌ی جهات - جهات مادی و جهات معنوی - بهتر خواهد بود؛ ان‌شاءالله.» (خامنه‌ای: ۱۳/۰۶/۱۳۹۳)

۱۰. فرهنگ وحدت و همدلی

از مهم‌ترین ظرفیت‌های فرهنگی-دینی کشور و منطقه ما اشتراکات مهم دینی و فرهنگی است: اعتقاد به خدای واحد، دین واحد، پیامبر و کتاب واحد، داشتن قبله واحد و... رهبر انقلاب اسلامی در دیدار با مهمانان کنفرانس وحدت اسلامی به صراحت این مسئله را مورد توجه قرار می‌دهد و می‌گوید: «خب ما می‌توانیم نقش مهمی داشته باشیم. ما امت اسلامی، ما کشورهای اسلامی و ملت‌های اسلامی در دنیای جدیدی که دارد بتدریج شکل می‌گیرد، می‌توانیم جایگاه رفیعی داشته باشیم، می‌توانیم به عنوان یک الگو مطرح بشویم، می‌توانیم به عنوان پیشرو مطرح بشویم، اما به یک شرط؛ شرطش چیست؟ اتحاد، نداشتن تفرقه، خلاص شدن از شرّ و سوسه‌های دشمن، و سوسه‌های آمریکا، و سوسه‌های صهیونیست‌ها، و سوسه‌های کمپانی‌ها؛ [خلاص شدن] از شرّ و سوسه‌های اینها که گاهی این و سوسه‌ها از زبان

خودی‌ها شنیده می‌شود. می‌بینیم در دنیای اسلام، کسانی از داخل دنیای اسلام همان حرف آنها را تکرار می‌کنند، همانها را می‌گویند؛ از شرّ اینها خلاص بشویم با اتحاد، با نفی تفرقه، با انسجام داخلی؛ این شرطش است. اگر این شرط را بتوانیم عملی بکنیم، بلاشک خواهیم توانست امت اسلامی را در جایگاه رفیعی در دنیای آینده و شکل آینده‌ی جغرافیای سیاسی جهان قرار بدهیم.» (خامنه‌ای: ۱۴۰۱/۰۷/۲۲) و در جای دیگر این وحدت را به پیروی از قرآن از مهم‌ترین عوامل اقتدار معرفی می‌کند: «مسلمانها باید به عناصر قدرت خودشان برگردند؛ مسلمانها باید در درون خودشان عوامل اقتدار و توانائی را روزه‌روز افزایش دهند. یکی از مهمترین عوامل اقتدار، همین اتحاد و اتفاق است.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۲/۰۳/۱۸)

۱۱. استفاده از هنر اسلامی و انقلابی

هنر از جمله مسائلی است که به عنوان ظرفیتی مؤثر بارها مورد تأکید رهبر جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است. ایشان در موارد مختلفی درباره هنر و استفاده از آن در تقویت جایگاه انقلاب صحبت کرده‌اند. از جمله درباره شعر، مداحی، منبر و روضه‌خوانی می‌فرماید: «یکی از ابزارهایی که ما داریم و دیگران در دنیا معمولاً ندارند، همین مداحی است، همین روضه‌خوانی است، همین منبر است، همین مجالس مردمی است؛ این در دنیا معمول نیست. در دنیا اینکه حالا یک نفر را یک جایی دعوت کنند برود منبر، هزار نفر، دو هزار نفر، پنج هزار نفر، بدون دعوت، با شوق دل خودشان آنجا حاضر بشوند، بنشینند یک ساعت به حرف او گوش بدهند، چنین چیزی در دنیا نیست؛ معمولاً با زحمت، با پروپاگاندا، با جاذبه‌های جنسی، با انواع و اقسام جاذبه‌ها افراد را می‌کشاند به مجالس. اینکه حالا در اعلامیه می‌نویسند که یک مداحی - آقای فلان کس - فلان جا می‌رود و مردم هجوم می‌آورند می‌روند می‌نشینند گوش می‌کنند، این را ما داریم، دیگران ندارند؛ این نعمت است، این را قدر بدانیم، از این فرصت استفاده کنیم. شعر هم همین جور

است. .... لکن من می خواهم برای همیشه توصیه کنم، یعنی واقعاً به فکر باشید، وقتی که شما شعر می خوانید یا دم می دهید تا مثلاً در نوحه خوانی سینه بزنند، چیزی بگویند که آن کس که سینه می زند، بر معرفتش بیفزاید، یک چیز جدیدی بفهمد. بله، می شود گریه گرفت و مثلاً فرض کنید که مصیبت خوانی کرد بدون بصیرت، آن هم یک مرحله ای است، بلاشک یک مرحله ای از فضیلت است، اما آن فضیلت برتر، آن هدف اعلی، آن غایت القصوی از همه ی این مقدمات، این است که ما بصیرت هایمان افزایش پیدا کند؛ نسبت به ائمه، نسبت به قرآن، نسبت به اسلام، نسبت به آینده ی جامعه ی جهانی؛ اینها هدف های اصلی است، اینها باید ان شاء الله در شعرهای ما هم بیاید، در خواندن ها و مداحی های ما هم بیاید.» (خامنه ای: ۱۳۹۵/۰۴/۲۴)

۱۲. زایش فکری در ابعاد و مسائل مختلف زندگی بشر

در اندیشه آیت الله خامنه ای از ظرفیت های مهم فرهنگی دینی ما برای اثرگذاری در نظم نوین جهانی، این است که ما مبتنی بر اصول محکم خود برای ابعاد گوناگون حیات بشر زایش فکری داریم. ایشان در دیدار با اساتید دانشگاه ها به تفصیل این مسئله را مورد توجه و بررسی قرار می دهد: «در مقابل سترون و نازا بودن غرب در برون زائی اندیشه های نو - که بعد از اومانیسم و مکتب هائی که متکی به اومانیسم هستند و فلسفه های زائیده و منشأ گرفته ی از اومانیسم غربی، دیگر غرب زایش فکری نداشته و ایده ی نو برای بشر و حیات انسان ارائه نداده - جمهوری اسلامی دارای زایش فکری است. ما برای مسائل روحی انسان، برای مسائل اجتماعی انسان، برای مسائل حکومتی انسان، حرف های تازه ای داریم. حرف تازه معنایش این نیست که اگر گفته شد، همه ی دنیا آن را قبول خواهند کرد؛ معنایش این است که یک جریان جدیدی را در دریاچه ی عظیم فکر بشری به وجود می آورد؛ موج آفرینی می کند. ما امروز در زمینه ی مسائل سیاسی، «مردم سالاری دینی» را عرضه می کنیم؛

در زمینه‌ی مسائل عمومی اجتماعی، «ابتناء تمدن بر معنویت» را ارائه می‌کنیم؛ در زمینه‌های گوناگون، «کرامت انسان» را مطرح می‌کنیم؛ «آمیختگی دین و زندگی» را مطرح می‌کنیم. اینها حرف نوئی است؛ اینها هیچ وقت در دنیا وجود نداشته؛ حتی قبل از دوران مادیگری و اومانیسم غرب و روی کار آمدن اندیشه‌های سکولار هم اینجور نبود که دین با زندگی توأم و همراه باشد؛ ابدأ. بله، در یک بخش‌هایی از دنیا روحانیون حکومت داشتند؛ حکومت کلیسا. حالا با تاریخ پیچیده و طولانی‌ای که اروپا دارد، بین دستگاه‌های کلیسایی و حکومتها یک جنگی بود؛ اما به هر حال دستگاه‌های کلیسایی هم حکومت داشتند. این معنایش این نبود که زندگی مردم آمیخته‌ی با دین است؛ دین منشأ مقررات و قوانین زندگی برای مردم است؛ به‌هیچ وجه چنین چیزی در غرب وجود نداشته؛ در کشورهای اسلامی هم هرگز وجود نداشته، جز در صدر اسلام. این حرف نوئی است که امروز ما داریم مطرح می‌کنیم و می‌گوئیم دین با زندگی یکی است. زندگی چیست؟ زندگی یعنی سیاست، فعالیت، تجارت، اقتصاد و همه چیز؛ این حرف نوئی است که دارد مطرح می‌شود.»

(خامنه‌ای: ۱۳۹۱/۰۵/۲۲)

۱۳. مدیریت جهادی و اعتقاد به اصل ما می‌توانیم

یکی دیگر از مهم‌ترین ظرفیت‌های فرهنگی دینی ما مدیریت جهادی و اعتقاد به اصل ما می‌توانیم است که ما را در مسیر دشواری که پیش رو داشته‌ایم پیش برده است و می‌تواند در تبدیل ما به یکی از قدرت‌های نظم نوین جهانی تبدیل کند. رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم می‌فرماید: «این چهل سال، شاهد جهادهای بزرگ و افتخارات درخشان و پیشرفت‌های شگفت‌آور در ایران اسلامی است. عظمت پیشرفت‌های چهل‌ساله‌ی ملت ایران آنگاه بدرستی دیده می‌شود که این مدت، با مدت‌های مشابه در انقلاب‌های بزرگی همچون انقلاب فرانسه و انقلاب اکتبر شوروی و انقلاب هند مقایسه شود. مدیریت‌های جهادی الهام گرفته از ایمان اسلامی

و اعتقاد به اصل «ما می‌توانیم» که امام بزرگوار به همه‌ی ما آموخت، ایران را به عزّت و پیشرفت در همه‌ی عرصه‌ها رسانید.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۷/۱۱/۲۲) ایشان مدیریت و حرکت جهادی، را به عنوان مدیریت و حرکتی جدّی، شبانه‌روزی، پُر تلاش و پُر انگیزه تعریف می‌کند. (خامنه‌ای: ۱۴۰۰/۰۴/۰۷)

نکته جالبی که در مورد مدیریت جهادی وجود دارد این است که به اعتقاد ایشان خود این نوع مدیریت ظرفیت آفرین است و ظرفیت‌های نو ایجاد می‌کند. ایشان در سخنرانی تلویزیونی خود بیان می‌کند: «ظرفیت‌هایمان واقعاً بی‌پایان است و هر چه پیش برویم ظرفیت‌های جدیدی پیش می‌آید که البته باید با مدیریت جهادی اینها به دست بیاید؛ با تدبیر واقعی و با مدیریت جهادی اینها به دست می‌آید.» (خامنه‌ای: ۱۳۹۹/۰۵/۱۰)

نتیجه‌گیری

در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای، به عنوان یک اندیشمند و رهبر دینی با رصد شرایط جهانی، جهان در انتهای پیچی تاریخی قرار دارد که از پس آن هندسه فعلی جهان تغییر پیدا کرده و نظم نوین جهانی متولد خواهد شد. در این نظم نوین جهانی که ویژگی‌های مهم آن انزوای آمریکا، انتقال قدرت از غرب به شرق، گسترش اندیشه و جبهه مقاومت در مقابل زورگویان، و رشد و گسترش معنویت است، کسانی که به دنبال یافتن جایگاهی اثرگذار و مناسب در آن نظم نوین هستند باید اکنون با شناسایی دقیق ظرفیت‌های خود و استفاده بهینه و صحیح از آن‌ها مسیر خود را هموار کنند و جمهوری اسلامی ایران و منطقه غرب آسیا هم از این قاعده مستثنی نخواهند بود. از آنجا که در اندیشه ایشان دو ویژگی از چهار ویژگی نظم نوین جهانی فرهنگی است، ظرفیت‌های فرهنگی دینی نقش به‌سزایی در جایگاه ما در نظم نوین خواهد داشت. این ظرفیت‌ها که برگرفته از مبانی محکم اسلامی و قرآنی هستند و در سال‌های پس از انقلاب تجربه شده‌اند، برخی داخلی و برخی خارجی اند که عمق راهبردی ما هستند و ما باید از همه آن‌ها استفاده کنیم. البته تغییرات و حرکت‌های تمدنی حرکت‌های کند و زمان‌بری هستند و لذا استفاده از این ظرفیت‌ها نیاز به مطالعه، برنامه‌ریزی صحیح و دقیق و اجرای جهادی دارند. ظرفیت‌های دیگر و نیز نقاط قوت و ضعف و چالش‌ها می‌توانند در آثار دیگر به طور ویژه مورد مطالعه و پژوهش قرار گیرند.

فهرست منابع

قرآن کریم

۱. اشتریان، کیومرث، «سیاست خارجی نظم نوین جهانی آمریکا»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، پاییز ۱۳۸۲، ش ۶۱، صص ۹-۴۲.
۲. روح الامینی، محمود، گرد شهر با چراغ در مبانی انسان شناسی، ۱۳۸۲، تهران: عطار.
۳. جعفری ولدانی، اصغر، «نظم نوین جهانی و موقعیت ایران»، فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، پاییز ۱۳۷۳، ش ۵، صص ۶۱-۸۹.
۴. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان سپاه در تاریخ ۲۷ شهریور ۱۳۷۰
۵. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، خطبه‌های نماز جمعه در تاریخ ۵ مهرماه ۱۳۷۰
۶. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار کارگزاران نظام در تاریخ ۲۷ اسفندماه ۱۳۸۰
۷. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در جمع ادبا، شعرا و هنرمندان استان آذربایجان شرقی در تاریخ ۸ مرداد ۱۳۸۲
۸. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار کارگزاران نظام در تاریخ ۲ مهرماه ۱۳۸۲
۹. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار سفرا و رؤسای نمایندگی‌های سیاسی ایران در خارج از کشور در تاریخ ۷ دی ۱۳۹۰
۱۰. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در اجلاس جهانی «جوانان و بیداری اسلامی» در تاریخ ۱۰ بهمن ۱۳۹۰
۱۱. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار اساتید دانشگاه‌ها در تاریخ ۲۲ مرداد ۱۳۹۱

۱۲. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در شانزدهمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد در تاریخ ۹ شهریور ۱۳۹۱
۱۳. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در اجتماع مردم بجنورد در تاریخ ۱۹ مهرماه ۱۳۹۱
۱۴. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار با شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن کریم در تاریخ ۱۸ خرداد ۱۳۹۲
۱۵. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار با فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در تاریخ ۲۶ شهریور ۱۳۹۲
۱۶. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری در تاریخ ۱۳ شهریور ۱۳۹۳
۱۷. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار جمعی از شاعران آئینی و مداحان خراسان در تاریخ ۲۴ تیرماه ۱۳۹۵
۱۸. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت عید قربان در تاریخ ۱۰ مرداد ۱۳۹۹
۱۹. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در ارتباط تصویری با مردم آذربایجان شرقی در تاریخ ۲۹ بهمن ۱۳۹۹
۲۰. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار رئیس و مسئولان قوه قضائیه در تاریخ ۷ تیر ۱۴۰۰
۲۱. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، پیام به پنجاه و ششمین نشست اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در تاریخ ۲۰ اسفند ۱۴۰۰
۲۲. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان در تاریخ ۶ اردیبهشت ۱۴۰۱
۲۳. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار مسئولان نظام و مهمانان کنفرانس وحدت اسلامی در تاریخ ۲۲ مهر ۱۴۰۱

۲۴. خامنه‌ای، آیت‌الله سیدعلی، بیانات در دیدار با دانش‌آموزان در تاریخ ۱۱ آبان ۱۴۰۱

۲۵. غفوری، علی، «تعریف فرهنگ و تمدن و اجزای متشکله آن»، نشریه گفتمان، پاییز ۱۳۸۱، شماره ۶، صص ۱۲۱-۱۵۶

۲۶. کریستین، دیوید، ترجمه امیر کلینی، دنیا در گذر (تاریخ کوتاه بشر)، ۲۰۱۵ م، ص ۱۱۶

۲۷. نظرپور، مهدی، «جمهوری اسلامی ایران و نظم نوین جهانی»، فصلنامه مریبان، پاییز ۱۳۸۰، ش ۳، صص ۵۱-۶۰.

28. Paul C. Helmreich, *From Paris to Sèvres: The Partition of the Ottoman Empire at the Peace Conference of 1919-1920*, 1974, Ohio University Press

29. Tylor, Edward. (1871). *Primitive Culture*. Vol 1. New York: J.P. Putnam's Son.

